

Рис. 2. Стохастична функціональна модель наукової комунікації бібліотеки ЗВО

І. Павленко

ТРАНСФОРМАЦІЯ БІБЛІОГРАФІЇ В ЦИФРОВОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ

I. Pavlenko

TRANSFORMATION OF BIBLIOGRAPHY IN THE DIGITAL INFORMATION SPACE

Розвиток цифрового інформаційного простору сприяє генерації значної кількості інформаційних ресурсів, різноманітних за формами та розмірами. Необхідність їх опрацювання порушує питання розвитку бібліографічної діяльності як методу оперування різноманітними інформаційними об'єктами. У сучасному інформаційному просторі бібліографія відіграє важливу роль і в інформаційному управлінні — управлінні процесом виробництва, розповсюдження, зберігання та використання соціальної інформації в суспільстві.

Цифровий простір потребує диверсифікації бібліографічної діяльності, зміни форм надання бібліографічної інформації, як інформації про документ (окрему частину, потік), необхідну для його ідентифікації та використання, уможлиблює пошук нових форм представлення інформації, які починають активно запроваджуватися у сучасному світі.

Нині методи бібліографування чисельних інформаційних об'єктів є незамінними, коли питання стосуються систематизації та визначення цінності друкованих або електронних видань. За допомогою аналізу елементів бібліографічної інформації (бібліографічного посилання та бібліографічного опису) можна продемонструвати, як мережеві інформаційні технології використовують напрацьований бібліографією арсенал, визначити шляхи його трансформації у цифровому інформаційному просторі.

Сучасний користувач часто плутає та сприймає як синоніми такі два різновиди бібліографічної інформації, як бібліографічний опис і бібліографічне посилання, але в них різне функціональне призначення, яке регламентується різними ДСТУ. В Україні бібліографічна інформація оформлюється згідно з чинними національними стандартами: ДСТУ ГОСТ 7.1:2006. Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання та ДСТУ 8302:2015. Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання.

Бібліографічний опис містить бібліографічні відомості про документ, наведені за обумовленими правилами, що визначають порядок розташування й наповнення зон та елементів, призначені для ідентифікації та загальної характеристики документа. Він є основною частиною бібліографічного запису, що являє собою елемент (компонент) бібліографічної інформації, який фіксує відомості про документ — об'єкт запису і дозволяє його ідентифікувати, розкрити його склад і зміст для бібліографічного пошуку.

Згідно з ДСТУ 8302:2015, бібліографічне посилання — це сукупність бібліографічних відомостей про цитований, розглядуваний або згадуваний у тексті документа інший документ, що є необхідним і достатнім для його загальної характеристики, ідентифікування та пошуку. Бібліографічні посилання складають як на електронні ресурси загалом, зокрема електронні документи, бази даних, портали, сайти, вебсторінки, форуми тощо, так і на його складові. У якості останніх виступають окремі розділи або частини електронних документів, порталів, сайтів, вебсторінок, публікацій в електронних серіальних виданнях, повідомлення на форумах тощо. Сьогодні бібліографічне посилання, як інструмент бібліографічного орієнтування в джерелах інформації, переживає друге народження, воно перетворилося на повноцінний та незамінний засіб мережевої взаємодії і разом з бібліографічним описом входить у поняття бібліографічної інформації, яка переживає масштабну трансформацію в цифрових умовах.

Сучасні користувачі, працюючи з текстами, використовують всі види посилань та описів документів, як традиційних, так і електронних. У списках літератури до традиційних паперових публікацій наводяться бібліографічні описи електронних ресурсів, а до електронних публікацій додаються бібліографічні описи та бібліографічні посилання на традиційні паперові варіанти.

Велике різноманіття об'єктів бібліографування та відсутність нормативно закріплених зразків мережевих посилань та описів електронних джерел утворює

певну практичну складність, а тому є необхідність модернізації практичної бібліографічної діяльності з огляду на особливості електронних мережевих ресурсів та нових технологічних можливостей.

Бібліографія в традиційному її вигляді, сталими об'єктами якої є книга та документ, у цифровому інформаційному просторі рухається в напрямі створення якісно нового її інваріанту — веббібліографії, яка має вирішувати нові питання, які нині постають перед сучасними користувачами. Динамічність створення та управління ресурсами Інтернету призводить до численних ситуацій, коли певні вказані посилання можуть не працювати і надсилати користувачів до неіснуючих сайтів або текстів, причому останні можуть бути виправленими, зміненими або заблокованими.

Цифровізація висуває нові проблеми перед бібліографами, а саме необхідність постійного моніторингу та споглядання за інформаційними ресурсами і оновлення бібліографічної інформації. Зважаючи на особливості електронних цифрових ресурсів та нові технології оперування цифровими інформаційними об'єктами, можна стверджувати, що постійний процес їх диверсифікації спонукає до подальшої трансформації бібліографії в цифровому інформаційному просторі.

А. Головащук

ВАСИЛЬ СТУС: БІБЛІОГРАФУВАННЯ ЛІТЕРАТУРНОЇ СПАДЩИНИ

А. Holovashchuk

VASYL STUS: BIBLIOGRAPHY OF LITERARY HERITAGE

У січні 2023 р. виповнилося 85 років з дня народження видатного українського поета-шістдесятника, перекладача, публіциста, прозаїка, літературознавця, правозахисника, дисидента, борця за незалежність України Василя Стуса (1938–1985). Василь Семенович належить до тієї славної плеяди імен, без яких важко уявити вершинні досягнення української літератури ХХ ст. За всі роки поневірянь він не зламався душею, не відступив від своїх переконань, ідеалів. Він гордо й непохитно йшов обраною дорогою, усвідомлюючи, що його життя — то частка історії і боротьби його народу. Життя цієї особистості проходило під гаслом «Або світ прийме таким мене, як я є, як мене народила мати, — або вб'є, знищить мене. Але я — не поступлюся!...». Відомо, що упродовж 1970–80-х рр. ім'я поета було знане в багатьох країнах світу, окрім України. Зокрема, перша збірка віршів «Зимові дерева» (1970) побачила світ у Брюсселі, «Свіча в свічаді» (1977) та «Палімпсести» (1986) — в Америці. Крім поетичних збірок, вийшла його публіцистика та окремі твори, які друкувались у Франції, Англії, Німеччині. І тільки в 1990 р. в Україні у видавництві «Радянський письменник» побачила світ перша збірка Василя Стуса «Дорога болю», за яку в 1991 р. (посмертно) він удостоєний Державної премії імені Т. Г. Шевченка.

Попри те, що про В. Стуса написано багато наукових розвідок, статей, спогадів, вивчати його діяльність, філософію життя неможливо без дослідження публіцистичної та літературної спадщини. І в цьому сенсі істотну допомогу вченим можуть надати бібліографічні посібники, присвячені життєдіяльності та безпосередньо постаті В. Стуса. Історія їх виходу у світ, тематика, зміст та наповнення матеріалами ще досі не були предметом окремого дослідження джерелознавців, бібліографів, істориків.